

Sosiaali- ja terveysministeriölle

kirjaamo@stm.fi

Viite: Lausuntopyyntönnö VN/8868/2019

Suomen yliopistollisten sairaanhoitopiirien lausunto koskien yliopistosairaalan määrittelyä lainsäädännössä

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt viitteessä mainitulla asiakirjalla lausuntoja ns. Uusimaa-PKS-Helsinki sote-erillisselvityksen loppuraportista. Loppuraportissa käsitellään muun ohella HUSin asemaa Uudenmaan erillISRatkaisussa. HUS olisi oma juridinen oikeushenkilönsä, jonka asemasta säädettäisiin lailla. HUSilla olisi tarkennettavan terveydenhuollon lainsäädännön pohjalta toissijainen järjestämisvastuu erikoissairaanhoidon palveluista. HUSiin keskitettäisiin nimenomaisilla säädöksillä esimerkiksi yhteis-päivystysten toiminta, ensihoito ja synnytykset nykytilaa vastaavasti. HUSin järjestämis-vastuu koskisi vaativaa ja yliopistosairaalatehtävän edellyttämää erikoissairaanhoidoa ja sen järjestämiseksi tarpeellista muuta erikoissairaanhoidoa, kiireellistä sairaalahoitoa kokonaisuudessaan ja muuta erikoissairaanhoidoa siltä osin kuin maakunnat eivät ole ottaneet sitä järjestettäväkseen.

Tiivistetysti edellä kuvatun järjestelyn seurauksena yliopistollisen sairaalan rooli Uudelaamaalla tulee käytännössä mallin perusrakenteiden johdossa pääpiirteiltään määritelyksi, mikä korjaa yhden nykyisen lainsäädännön keskeisen puutteen. Suomen yliopistolliset sairaanhoitopiirit haluavat kuitenkin kiinnittää sosiaali- ja terveysministeriön huomiota siihen, että kyse ei ole vain Uuttamaata ja HUSia koskevasta asiasta, vaan yliopistollisen sairaalan rooli ja tehtävät tulisi määritellä lainsäädännössä koko maata koskien yhdenmukaisin perustein. Kun ilmeisesti sote-uudistuksen yhteydessä on tarkoitus kumota nykyinen erikoissairaanhoidolaki, tulee relevantit säännökset erikoissairaanhoidolaista siirtää ajantasaistettuna muuhun lainsäädäntöön eli käytännössä joko terveydenhuoltolakiin tai sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annettavaan lakiin.

Suomen yliopistolliset sairaanhoitopiirit esittävät, että sosiaali- ja terveysministeriö ottaa yliopistollisen sairaanhoitopiirin määritelmän mukaan sote-uudistuksen yhteydessä valmisteltavaan lainsäädäntöön jäljempänä tarkemmin kuvatuin perusteluin.

Perustelut

Konkreettinen tarve erillissäätelylle on ensinnä yliopiston ja yliopistosairaalan yhteisten tehtävien osalta, joista nykyisin on säädetty erikoissairaanhoidolain 28 §:ssä. Yliopiston lääketieteellisen tiedekunnan henkilöstöllä on lähtökohtaisesti kaksi samanaikaista palvelussuhdetta eli toinen yliopistoon ja toinen sairaalaan. Yliopiston palvelussuhde on välttämätön opetustehtävien hoitamiseksi, koska esimerkiksi professoreita ei voi olla muualla kuin yliopistolain tarkoittamissa yliopistoissa. Vastaavasti palvelussuhde

sairaalaan on välttämätön potilashoitoon osallistumiseksi, koska ilman palvelussuhdetta tutkija on potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 13 §:n 2 momentin tarkoittaman sivullisen asemassa, eikä hänelle voida antaa potilashoittoa koskevia tietoja. Yhteinen palvelussuhde käytännössä toteutuu esimerkiksi siten, että yliopisto täyttää professorin tehtävän siitä annettujen määräysten mukaisesti (yliopistolaki 33 § ja yliopiston johtosääntö), sairaalan edustajat osallistuvat valintaprosessiin esimerkiksi lausuntomenettelyn kautta ja professorin tehtävään valittu valitaan prosessin jälkeen sairaalan ns. sivuvirkkaan sitä haettavaksi julistamatta. Tämä viimeksi mainittu on poikkeus kunnallisen viranhaltijalain 2 luvun 4 §:n erittäin vahvasta pääsäännöstä, jonka mukaan virkasuhteeseen ottaminen edellyttää julkista hakumenettelyä, jollei laissa jäljempänä toisin säädetä. Erillissääntely on välttämätöntä yhteisten palvelussuhteiden mahdollistamiseksi.

Konkreettinen tarve erillissääntelylle olisi myös yliopistosairaalan ja yliopiston keskinäisten taloudellisten suhteiden osalta koskien asianomaisten perustehtävänä olevan lääketieteellisen tutkimuksen ja opetuksen toteuttamista. Kummallakin osapuolella on tutkimukseen liittyviä resursseja kuten tiloja, laitteita ja myös henkilöstöä etenkin tutkimuksen tukipalveluissa. Olisi erittäin tarpeellista, että osapuolet voisivat asettaa kyseisiä resursseja toisen osapuolen käyttöön esimerkiksi tila- ja laitevuokrana, palvelumyyntinä tai mahdollisesti henkilöstön vuokrauksena ilman, että kyse on julkisesta hankinnasta tai markkinoilla tapahtuvasta toiminnasta. Yhteistyötä voi perustella julkisista hankinnoista annetun lain 2 luvun 16 §:ssä kuvatulla horisontaalisella yhteistyöllä, mutta hankintalaki asettaa myös tälle rajoituksia. Erillinen sääntely parantaisi olennaisesti yliopiston ja yliopistosairaalan yhteistyön ja tätä kautta tutkimus- ja opetustoiminnan edellytyksiä.

Tarvetta olisi myös selkeyttää yliopistosairaalan roolia yliopiston ensisijaisena kumppanina opetuksen ja tutkimuksen edellytysten luomisessa. Rooli perustuu nyt terveydenhuoltolain yksittäisiin säännöksiin. Näitä ovat mm. terveydenhuoltolain 60 § koskien lääkärin peruskoulutuksen koulutuskorvauksia, terveydenhuoltolain 61 § yliopistollisen sairaanhoitopiirin velvoitteista yliopistotasaisen terveyden tutkimuksen rahoituksen koordinoinnissa ja myös terveydenhuoltolain 65 § koskien yliopiston oikeutta käyttää yliopistollisen sairaalan tiloja opetuksen ja tutkimuksen tarpeisiin. Käytännössä monilla erityisvastuualueilla opetusta ja tutkimusta on hajautettu myös yliopistosairaalan ulkopuolelle (esim. Tyks erva, jossa lääketieteen perusopetusta annetaan Tyksin lisäksi SatSHP:ssä ja VSHP:ssä). Yliopistosairaala koordinoi kuitenkin myös tällöin kokonaisuutta ja varmistaa suhteessa yliopistoon sen, että edellytykset lääketieteelliselle tutkimukselle ja opetukselle ovat olemassa. Yliopisto päättää myös tällöin itsenäisesti, missä se antaa opetusta, mutta selkeä sääntely tältäkin osin varmistaa paremmin yliopiston perustehtävän toteutumisen.

Yliopistosairaalan määrittelyssä on kyse myös yliopiston roolista yliopistosairaalan hallinnossa. Nykyisin yliopistolla on oikeus erikoissairaanhoitolain 25 §:n mukaisesti nimetä kaksi jäsentä sairaanhoitopiirin valtuustoon 10 % ääniosuudella ja kaksi hallitukseen. Pääministeri Sipilän kaudella valmistellussa sote-uudistuksessa oli tarkoitus poistaa ainakin lain tasoinen sääntely koskien yliopistojen edustusta yliopistollisia sairaaloita ylläpitävien maakuntien hallintoelimissä. Mahdollista olisi ollut huomioida yliopistojen edustus maakunnan sääntöjen kautta, jos maakuntavaltuusto olisi katsonut tämän tar-

koituksenmukaiseksi. Vaaleilla valittuun valtuustoon ei luonnollisestikaan olisi yliopiston edustajia ollut mahdollista sovittaa. Suomen yliopistolliset sairaanhoitopiirit haluavat kiinnittää sosiaali- ja terveysministeriön huomiota siihen, että kansainvälisissä yliopistosairaalan kriteereissä yliopiston edustus yliopistosairaalan hallinnossa on yksi yliopistosairaalan tunnusmerkki. Esimerkiksi yhdysvaltalaisessa Joint Commission –akkreditaatiossa, joka on pääosassa osavaltioita edellytyksenä Medicare- ja Medicaid –ohjelmiin pääsulle, on edellytyksenä yliopistosairaalaaksi rekisteröitymiselle se, että ”The applicant hospital is organizationally or administratively integrated with a medical school”. Vastaavasti esimerkiksi NHS:n piirissä yliopistosairaalan nimityksen käyttäminen edellyttää muun ohella ”Board membership of a non-Executive Director from the Faculty”. Olisi toivottavaa, että myös suomalaiset yliopistosairaalat vastaisivat rakenteiltaan ulkomaisia verrokkejaan.

Lisätietoja

Lisätietoja lausunnossa mainituista asioista antaa HUS-kuntayhtymän hallintojohtaja Lauri Tanner, lauri.tanner@hus.fi, p. 050 4383602.

X. helmikuuta 2020

Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri

Juha Tuominen, toimitusjohtaja

Pirkanmaan sairaanhoitopiiri

Tarmo Martikainen, sairaanhoitopiirin johtaja

Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri

Ilkka Luoma, sairaanhoitopiirin johtaja

Pohjois-Savon sairaanhoitopiiri

Risto Miettunen, sairaanhoitopiirin johtaja

Varsinais-Suomen sairaanhoitopiiri

Göran Honga, sairaanhoitopiirin johtaja